

УИЛЯМ ФОКНЪР СМЪРТ НА КОСЪМ

Превод от английски: Кръстан Дянков, 1993

chitanka.info

I

Аеропланът се появи над града неочаквано, едва ли не като привидение. Летеше бързо и преди да разберем какво става, той вече бе направил лупинг точно над площада, нарушавайки както градските, така и правителствените наредби. При това лупингът не струваше — беше изпълнен зле, немарливо и при максимална скорост, сякаш пилотът е или много нервен, или много бърза, или пък се е мъчил да направи дадената маневра по най-съкратения начин, за да пести бензина (това научихме от един бивш военен летец, който живее в нашия град). Когато самолетът се появи от север към юг, той тъкмо излизаше от пощата и видя прибързания и грозен лупинг. Самолетът се спусна от горния край на кръга с едното крило напред, като че искаше да направи завоя на Имелман. След това се завъртя на половин вретено, обиколи в три-четвърти кръг и при неотслабващото виене на мотора, форсиран до краен предел, все тъй с максимална скорост и с внезапността на привидение изчезна на изток, към нашето летище. Първите момчета, които стигнаха аеродрума, завариха самолета на земята, изтеглен до един ъгъл на оградата, в края на летището. Стоеше неподвижен и празен. Наоколо не се виждаше никой. Излегнал се в почивка, мъртъв и празен, кърпен и разпокъсан, несръчно боядисан с един единствен пласт мъртвешко черно, той отново ни се стори някак призрачен, сякаш бе долетял, направил лупинга и кацнал сам-самичък.

Нашето летище се намираще в съвършено първобитно състояние. Градът ни е построен на хълмове, а полето, навремето засаждано с памук, представляваше четирийсетина акра буци и трапища, над които след съответното разкопаване и попълване успяхме да опънем две кръстосани писти, отговарящи на ветровете, които преобладават в нашия край. Самите писти са достатъчно дълги, но както и градът, летището се управляваше от хора на средна възраст, а първо започнаха да летят по-младите и затова не винаги условията бяха добри. В единия край имаше горичка, която собственикът ѝ не разрешаваше да изсекат; в другия пък — стопанският двор на една

ферма: навеси и постройки, дълъг хамбар с покрив от прогнили греди и копи сено. Самолетът бе оставен в ъгъла до хамбара. Момчетията, един-двама негри и един бял, дошъл от спрялата на пътя каруца, стояха занемели наоколо, когато ненадейно иззад хамбара се показаха двама с шлемове и вдигнати очила. Единият беше висок, в мръсен комбинезон. Другият — съвсем нисък, с брич и навуца и светло омазнено палто, сякаш навлечено мокро, а после изсъхнало на него. Ходеше с очебийно накуцване.

Спряха до ъгъла на хамбара. Уж не се озъртаха, а като че светкавично, с един поглед разбраха какво става. Високият проговори:

— Кой е този град?

Едно от момчетата му каза името на града.

— Кой живее тук? — попита високият.

— Кой живее тук ли? — повтори момчето.

— Чий е аеродрумът? Частен ли е, какво?

— А, това ли? Градски е.

— Всичките ли живеят тук? Тия, дето се грижат за него?

Белият, негрите, момчетата — всички зягнаха високия.

— Искам да кажа има ли в града хора, които летят, да имат аероплани. Или все пришълци го използват.

— Да — рече едно момче, — има тук един, дето е летял през войната в английската армия.

— Капитан Уорън е бил в Кралските въздушни сили — допълни друго момче.

— Точно това и аз викам — каза първото.

— Ти каза английската армия — каза второто.

Сега се намеси ниският, тоя, дето накуцваше. Обърна се към високия тихо, с тайнствен глас и произношение, каквито ще чуеш във водевилите на Уебър и Фийлдз.

— Какво жначи това? — рече той.

— Нищо — отвърна високият и пристъпи напред. — Май че го познавам.

Ниският го последва, патрав, ужасяващо грозен, като рак. Под двудневната си брада високият имаше дръгливо лице. Очните му ябълки изглеждаха пожълтели, с напрегнат и втрещен израз. Носеше мръсен шлем, ушит от евтин тънък плат, макар че бе януари. Очилата му бяха доста овехтели, но дори ние можахме да познаем, че са скъпи.

Но скоро всички отместиха поглед от него, за да огледат ниския; покъсно, когато го видяхме и ние, възрастните, казахме си, че по трагично от неговото лице никога не сме виждали — то имаше израза на отчаяние, доведено до крайност, отчаяние решително и несломимо, като на човек, който сам си е избрал да носи в джоба си бомба, която всеки ден в определен час може и да избухне, и да не избухне. Носът му беше такъв, че би бил голям и за човек висок шест стъпки. Поради нахлупения шлем цялата горна половина на главата му до върха на носа би подходдала повече на едър мъжага. Ала надолу, под линията, която презполовяваше лицето му от носа до тила, челюстта и долната част на главата бяха едва три пръста. Челюстта му представляваше дълга плоска ивица, която се затваряше под носа като челюст на акула, тъй че върхът на носа и върхът на брадата почти се допираха. Очилата му се състояха от прави късове прозоречно стъкло, вместени във филцова рамка. Шлемът му беше кожен. На тила, от темето до долния си край, той беше жестоко разпран и се крепеше благодарение на две почернели парченца лейкопласт, сложени горе и долу, мръсни и мазни.

В този момент иззад хамбара се появи трети човек, с такава внезапна неподвижност, сякаш се бе взел направо от въздуха, макар че когато го забелязаха, той вече се движеше към групата. Над спретнат цивилен костюм бе облякъл палто, имаше шапка. Беше малко по-висок от куция, широкоплещест и набит и красив по някакъв свой неясен, тих начин. От лицето му можеше да се отсъди, че не е от разговорливите. Като се приближи, събраните решиха, че и той е евреин като куция. Разбраха тоест, че двамина от непознатите са по-различни от тях, без да могат да кажат в какво по-точно се състои тази разлика. Може би момчето, което се обади първо, посочи разликата със следващия си въпрос. Както другите момчета, и то наблюдаваше куция.

— И ти ли си бил във войната? — попита момчето. — Въздушната война.

Куцият не каза нищо. Двамата с високия гледаха вратата. Събраните се също погледнаха натам и видяха един автомобил, който влезе и се отправи по края на летището към тях. От него слезоха трима мъже и дойдоха по-наблизо. Куцият тихо запитва високия:

— Тожи ли е?

— Не — рече високият, без да го погледне, наблюдаваше новодошлите и местеше очи от лице на лице. Накрая се обърна към най-стария: — Добър ден, ваш ли е аеродрумът?

— Не — каза новодошлият. — Трябва да се отнесете до секретаря на панаирното дружество, само че е в града.

— А да го използваме такса трябва ли?

— Не знам. Според мен дори ще се радват да го използвате.

— Иди да платиш — намеси се куцията.

Тримата новодошли погледнаха самолета с онзи празноват, всезнаещ и почтен израз, който имат всички земни твари. Той се подпираше на калните си колела с неподвижно витло, настръхнал, застинал, но сякаш готов за скок, пълен с движение. В носа си имаше грамаден мотор, крилата му опнати, а корпусът оплескан с масло зад ръждеещите ауспухови тръби.

— Вие нещо по работа ли? — попита най-старият.

— Ще ви дадем представление — каза високият.

— Какво представление?

— Каквото си искате. Ходене по крило, смърт на косъм...

— Смърт на косъм ли? Какво е то?

— Ами, пускаш отгоре човек върху покрива на автомобил и после го изтегляш. Колкото повече хора се съберат, повече неща ще ви покажем.

— Ще си струва парите — добави куцията.

Момчетата продължаваха да го разглеждат.

— Ти бил ли си на война? — попита първото момче.

До този момент третият непознат мълчеше. Сега каза:

— Да отидем в града.

— Правилно — рече високият. Говореше все общи приказки с равен, замрял глас, същия глас, с който очевидно си служеха и тримата непознати, сякаш им беше общ език. — Откъде да вземем такси? В града имате ли?

— Ние ще ви откараме до града — казаха тия, които бяха дошли с автомобила.

— Ще си платим — каза куцията.

— Но това за мен е удоволствие — обади се шофьорът. — Нищо няма да ви взема. Сега ли искате да тръгнем?

— Разбира се — каза високият. Тримата непознати се качиха в колата и седнаха отзад. Другите трима се настаниха отпред. Трите момчета ги последваха до автомобила.

— Мистър Блек, нека се кача до града — рече едно от момчетата.

— Качете се — каза шофьорът. Момчетата се метнаха на страничните стъпала. И автомобилът потегли към града. Тримата отпред чуваха тримата отзад. Говореха тихо, със снижени, замрели гласове, някак безшумно, но трескаво — спореха за нещо помежду си, като най-много приказваха високият и хубавият. От куция тримата отпред чува само едно изречение:

— Няма да вжема по-малко...

— Разбира се — каза високият. Наведе се и повиши глас: — Къде мога да намеря тоя Джоунз, секретаря?

Шофьорът обясни.

— В редакцията на вестника или в печатницата? Имам нужда от афиши.

— Ще ви покажа — обеща шофьорът. — Ще ви помогна да се оправите.

— Чудесно — каза високият. — Елате днес следобед, ако имам време, ще ви повозя.

Автомобилът спря пред редакцията на вестника.

— Тук ще ви направят афишите — каза шофьорът.

— Добре — рече високият. — А кантората на Джоунз къде е? Пак ли на същата улица?

— И там ще ви заведе — каза шофьорът.

— Тогава вие се вижте с редактора — разпореди се високият, — пък аз мисля да потърся Джоунз. — Слязоха от колата. — Тук ще ви намеря — каза високият и продължи по улицата с леки стъпки, мръсен комбинезон и шлем. Пред редакцията към групата се бяха присъединили други двама. Влязоха всички, напред вървеше куцият, следван от трите момчета.

— Ишкам малко афиши — почна куцият. — Ей като тожи — извади от джоба си сгънат лист розова хартия. Отвори го; редакторът, момчетата и петимата мъже се наведоха да видят. С тлъсти черни букви там пишеше:

ДЕМОН ДЪНКАН

ВЪЗДУШНИЯТ СМЕЛЧАГА

показва как си играе със смъртта.
Под покровителството на...

Днес следобед в 2 часа.
ЕЛАТЕ! ЕЛАТЕ! ЕЛАТЕ ВСИЧКИ ДА ВИДИТЕ
КАК ДЕМОН ДЪНКАН ПРЕДИЗВИКВА СМЪРТТА
В СМЪРТОНОСЕН СКОК И СМЪРТ НА КОСЪМ!

— Ишкам ги за един час — каза куцията.

— А какво да се пише тук, на празното място? — попита редакторът.

— Вие какво имате в града?

— Какво имаме ли?

— Чие покровителство? Американският легион? Ротарианшки клуб? Търговска палата?

— Имам ги и трите.

— Шлед минутка ще ви кажа — рече куцията, — нека се върне партньорът ми.

— Но преди да организирате представлението, трябва да имате гарант, нали? — каза редакторът.

— Естествено. Да не мишлите, че правим безразсъдства без гаранция? Да не мишлите, че скачам от аероплана само за едно петаче?

— Кой ще скача? — попита един от новоприсъединилите се. Беше шофьор на такси.

— Вие не се безпокойте — погледна го куцията. — От вас се ишка да си платите. Платите ли, има да ви скачаме колкото си ишкате.

— Аз просто питах кой от вас е скачачът.

— Питам ли ви аз как ще ми платите, в сребро или в хартия? — сопна се куцията. — Питам ли ви?

— Не — рече шофьорът на такси.

— Относно афишите — намеси се редакторът, — казахте, че ги искате за един час.

— Не можете ли да почнете и да оштавите това мяшто празно, докато се върне партньорът ми?

— Ами ако не дойде, а ние ги извъртим?

— Е, та аз ли ще бъда виновен?

— Добре — каза редакторът. — Платете си.

— Да не ишкате да плащам, беж да има покровителство?

— Пък аз не се занимавам с тия работи, защото си имам други — каза редакторът.

— Да почакаме — каза куцията.

Зачакаха.

— През войната летец ли бяхте, мистър? — попита момчето.

Куцията обърна към него дългото си трагично и клето лице.

— Войната ли? Защо ми е трябвало да летя преж войната?

— Помислих си, като ви гледам крака. И капитан Уорън куца, а той е ходил на война. Тогава, значи, го правите само за удоволствие.

— За удоволствие? Какво за удоволствие? Да летя? И таж хубава! Де да ми паднеше сега тожи, дето е открил аеропланите! Мражня ги! Щях да го туря в оная машина на полето и на гърба му щях хиляда пъти да напиша „Недей!“

— Тогава защо го правите? — попита човекът, който бе влязъл с шофьора на таксито.

— Жаради тоя републиканец Кулидж^[1]. Бях търговец, а Кулидж съсипа търговията, съсипа я. Затуй! За удоволствие, а? И таж хубава!

— Предполагам, че имате разрешително — каза вторият новоприсъединил се.

Куцията го погледна.

— Разрешително ли?

— За аеропланите не се ли иска разрешително?

— О! Разрешително! За аеропланите. Да се лети. Яшно, ражбирам. Ражбира се. Имаме. Да ви го покажа ли?

— Трябва да го показвате на всеки, който ви поиска.

— Естествено. Ишкате ли да го видите?

— Къде е?

— Къде може да бъде? Жаковано е на аероплана. От властите. Да не мишлите, че е жаковано на мене? Сигурно си мишлите, че трябва да имам и мотор, и крила. На аероплана е. Вземете такси, идете при аероплана и го вижте.

— Аз имам такси — каза шофьорът.

— Имайте си. Вземете тожи джентълмен и го закарайте на летището да види ражрешителното на аероплана.

— Ще струва четвърт долар — каза шофьорът. Но куцията не му обърна внимание. Беше се навел над писалището. Видяха, че извади от джоба си пръчковидна дъвка, разви я и я пхна в устата си. — Казах, че ще струва четвърт долар, мистър — повтори шофьорът.

— Ама вие на мен ли говорите? — каза куцията.

— Разбрах, че искате такси до летището.

— Аз? Жа какво ми е? Притрябвало ми е да ходя на летището. Нали оттам идвам. После аз не ишкам да видя това ражрешително. Виждам съм го. Когато властите го жаковаха на аероплана, аз нали бях там!

---

[1] Става дума за Калвин Кулидж (1872–1933), президент на САЩ от 1923 до 1929 г. — Б.пр. ↑

II

Капитан Уорън, бившият летец, тъкмо излизаше от магазинчето, където се видели с високия в мръсния комбинезон. Същата вечер, когато самолетът бе вече заминал, капитан Уорън разправяше в бръснарницата:

— Не бях го виждал от четиринайсет години, тоест откак напуснах Англия на път за фронта в седемнайсега година.

„Значи, ти го извъртя тоя лупинг с двама пътника и с тая бръмчилка Хисо от дваеста година?“ — викам му аз.

„Друг някой видя ли ме?“ — пита той. И взе да ми разказва; уж стои, а час по час се върти и поглежда през рамо. Болен човек. По едно време един се спря зад гърба му да даде път на две дами, а той, Джок се казва, като се въртна, ще речеш ей-сега ще застреля човека, само дето нямаше револвер. Докато бяхме в кафенето, някой отзад блъсна врата, а мен ми се стори, че цял ще изскочи от глупавите си дрехи. „Малко съм нервен — вика, — ама иначе съм добре.“ Помъчих се да го измъкна оттам и да го заведа у дома на обяд, не ще. Почна нещо да обяснява, че трябвало да се скача, че не можел тъй да яде и прочие. Тръгнахме след това по улицата и като минаваме покрай кафенето, изведнъж вика „Отивам да ям!“, че като се въртна, шмугна се вътре като заек, сяда с гръб към стената и поръчва на Вернън да му донесял нещо, дето най-малко се чака. Изпи три чаши вода, а Вернън му носи още в бутилка от мляко и още не му донесли яденето, презполови водата в бутилката. Като си свали шлема, гледам му косата — доста побеляла, макар че е по-млад от мене. Поне минаваше за по-млад, като бяхме в Канада на обучение. Тогава ми каза от какво бил толкова нервен — от Гинзфарб. Тоя малкия, дето скочи от стълбата.

— Защо, какво се е случило? — попитахме ние. — От какво ги е било страх?

— От инспектори — отвърна Уорън. — Нямали никакви разрешителни.

— Че нали на самолета имаше.

— Да, ама било от друг самолет. Когато Гинзфарб купувал сегашния, някакъв инспектор им забранил всякакви полети. Разрешителното било за друг самолет, но оня се разбил и някой там помогнал на Гинзфарб да се насоса още повече, като му продал това разрешително. Джок бил загубил своето още преди две години, катастрофирал с един голям аероплан, пълен с излетници по случай Четвърти юли^[1]. Двата мотора отказали и той рекъл да кацне. Самолетът малко се посмачкал, прекъснал един петролопровод и всичко щяло да бъде наред, ако някакъв пътник не бил драснал клечка кибрит от страх, било вече на стъмване. Джок не бил чак толкова виновен, но пътниците изгорели до един, а властите са строги. И тъй, нямало как да се вземе друго разрешително. Гинзфарб не се съгласил да плати поне за парашутна карта. И останали без никакви документи. Пипнат ли ги, всички отиват в дранголника.

— Нищо чудно, че му е побеляла косата — рече някой.

— Не било от това — каза Уорън. — Ей-сега ще ви кажа. Та значи, тръгнали те по малките градове, като нашия, разберат на бърза ръка има ли кой да ги хване и като няма, дадат си представлението и офейкат, отиват в друг град. От големите градове стоят настрана. Пристигат, значи, и поръчват афиши, а Джок и другият гледат да хванат подпис от някоя организация, някое местно дружество. На Гинзфарб не давали да се занимава с тая част, защото се заинатявал за сумата, почвал дълги пазарлъци и току-виж изгубят всичко. Затуй с този въпрос се захващали те двамата, вземат колкото могат, а не им ли дадат колкото искал Гинзфарб, баламосвали го до последния момент — тогаз вече е късно. Добре, ама този път Гинзфарб се разритал. Май множко му дошло. И така, срещам аз Джок на улицата. Изглежда ми зле и му предлагам да пийнем по нещо, а той — не, и цигари вече не пушел. Можел само вода да пие; каза, че обикновено изпивал по един галон, и нощем дори ставал да пие.

„Както те гледам, ти за сън ще умреш“ — викам му.

„Не — вика, — добре си спя. Лошото е, че нощите ми са къси. Да можех от септември до април да живея на Северния полюс, а от април до септември — на Южния! Тогава щеше да ми стига.“

„Теб — казвам му — дълго няма да те бъде, за да се добереш дотам.“

„Сигурно — казва. — Иначе моторът е добър. Гледам го.“

„Искам да кажа, ще те тикнат в затвора.“

„Мислиш ли? — вика. — Смяташ ли, че могат?“

Тогаз отидохме в кафенето. Разказа ми за номера и ми показва един от тия плакати, дето пише Демон Дънкан.

„Защо пък Демон Дънкан?“ — питам.

„А защо не? Кой ще си даде парите, за да гледа някой си Гинзфарб, дето скача от аероплан?“

„Аз — казвам — по-скоро ще платя за него, отколкото за някой си Дънкан.“

Това не му беше идвало на ум. Взе да пие вода и ми каза, че Гинзфарб поискал за акробатиката си сто долара, но той и другият можали да осигурят само шейсет.

„И какво — питам го — ще правите сега?“

„Ще гледаме да го залъжем, додето си свърши номера, и веднага се измитаме.“

„А кой — викам — е Гинзфарб? Ниският, дето прилича на акула ли?“

А той пие вода. Изпразни на един дъх и моята чаша и я тупна на масата. Вернън му донесе друга. „Сигурно сте жаден“ — вика му Вернън.

„Нямате ли една кана?“ — пита го Джок.

„Мога да ви донеса в бутилка от мляко.“

„Давай! — казва Джок. — И докато чакам, ако може още една чаша вода.“ И ми разправи за Гинзфарб и защо му побеляла косата.

„От колко време вършите тая работа?“ — питам.

„От двацет и шести август“ — вика.

„Ами сега сме януари“ — казвам.

„Че какво от това?“

„Няма и шест месеца.“

А той ме гледа. Вернън му донесе шишето с вода. Джок си наля една чаша и я гаврътна. Че като почна да се тресе, седи си и се тресе, целият плувна в пот и се мъчи пак да си напълни чашата. И взе да ми разправя, ама говори бързо и непрекъснато се налива с вода. Джейк (третият се казвал Джейк Еди-кой си, тоя, хубавелякът) карал автомобила. Автомобил под наем. А Гинзфарб се прехвърлял от стълбата на автомобила. Джок трябвало да докара самолета точно над форда или шевролета, минавал само на три цилиндъра, и гледал

Гинзфарб да не скочи на повече от двайсет-трийсет стъпки, за да пести бензина и в самолета, и в колата. Тогаз Гинзфарб излизал на долното крило със стълбата си, връзвал я на една от пречките, а другия край завързвал за себе си и скачал; всички на земята решавали, че е направил точно онова, което са дошли да видят, тоест, че е паднал и се е пребил. Това той наричал смъртоносния скок. След това се прехвърлял от стълбата върху покрива на автомобила, самолетът се връщал назад, той се хващал за стълбата и отново се издигал. Това пък било смъртта на косъм. И тъй, до деня, в който косата на Джок почнала да побелява, Гинзфарб правел за икономия всичко наведнъж. Нагласял се над автомобила, скачал със стълбата, докосвал автомобила и както разправя Джок, всичко свършвало за по-малко от три минути. Добре, ама него ден наетият автомобил нещо не бил в ред или кой знае какво, та Джок трябвало пет-шест пъти да обиколи летището, докато колата се приготви, а Гинзфарб, като видял, че парите му ще изхвърчат през ауспуха, решил накрая да не чака сигнала на Джок и скочил. Добре станало, само че разстоянието между самолета и автомобила било по-малко от дължината на стълбата и Гинзфарб се ударил в колата, а на Джок едва му стигнал кураж да форсира и повлякъл Гинзфарб както си е на стълбата, преминали над някакви жици с високо напрежение и в продължение на двайсет минути набирал височина, за да може Гинзфарб да изпълзи със счупения си крак. Кормилото придържал с колене, пълен газ, а моторът грабел по сто и десет; присегнал се Джок назад и отворил със свободната си ръка онова сандъче, дето е в задния край на кабината, измъкнал оттам някаква чанта и подпрял с нея кормилото, за да може да излезе на крилото и да издърпа Гинзфарб. Прибрал Гинзфарб и кацнал, а Гинзфарб го попитал „Колко време летяхме?“ Джок му казал, че са летели с пълен газ половин час, а Гинзфарб взел, та се сопнал: „Да не искаш да ме разориш?“

---

[1] Националният празник на САЩ. — Б.пр. ↑

III

Останалото е сложно. Това, което видяхме ние, земните жители, население и гръбнак на едно градче, взаиморазменими и повтарящи десетте хиляди малки мъртви петна човешки живот на земята, бе пречистено, избистрено от познавача, човека, който със собствените си очи е виждал самотната си сянка, носеща се по лицето на далечната, нищожна земя.

Тримата непознати се появиха на летището с наетата кола. Като слизаха от автомобила, караха се с напрегнати и приглушени гласове — пилотът и хубавецът с куция. Капитан Уорън ни каза, че спорели за парите.

— Искам да ги видя — казваше Гинзфарб. Бяха застанали близо един до друг; хубавецът извади нещо от джоба си.

— Ето ги. Виждаш ли ги? — каза той.

— Дай да си ги преброя — рече Гинзфарб.

— Хайде, хайде! — изсъска пилотът с напрегнат и приглушен глас. — Нали ти казахме, че сме взели парите. Какво искаш, някой инспектор да вземе и парите, и самолета и да ни тикне зад решетките? Я виж колко хора чакат!

— По-рано ме ижлъгахте — каза Гинзфарб.

— Добре — дръпна се пилотът, — дай му ги! Дай си му и самолета! Като се върне в града, той ще плати за автомобила, а ние... след петнайсет минути има влак от тука...

— Вие и по-рано ме ижлъгахте — настояваше Гинзфарб.

— Но сега не те лъжем. Хайде! Погледни тия хора!

Тръгнаха към самолета. Гинзфарб ужасно куцаше, гърбът му схванат, лицето — печално, бясно, студено. Доста хора се бяхме събрали: все фермери с работни комбинезони; мъжете представляваха една обща тъмна маса, на която се открояваха светлите дрехи на жените и момичетата. Момчетата и няколко мъже бяха вече наобиколили самолета. Видяхме как куцията извади от него разни неща:

парашут, въжена стълба. Хубавецът приближи витлото, а пилотът се настани на втория люк.

— Марш! — остро и неочаквано извика той. — Пазете се, хора! Сега ще завъртим шията на тая дърта птица.

На три пъти се опитаха да запалят мотора.

— Хей, мистър, тук имам едно муле — подвижна един от фермерите. — Колко давате да ви издърпам?

Пришълците не се засмяха. Куцията беше зает, връзваше въжената стълба за едното крило.

— Я не ми ги разправяйте на мене! — обади се една от жените. — Тоя за такъв глупак ли го имате?

В този момент моторът подхвана. Витлото едва не вдигна от земята едно момченце, застанало отзад, за да го издуха встрани като лист. Зяпнахме го, а то се преобърна и се изтърколи по земята.

— И туй нещо щяло да хвърчи, а? — каза жената. — Господ очи ми е дал и виждам, че не хвърчи. Излъгаха ви, хора!

— Чакай! — обади се друг глас. — Нали трябва да обърне срещу вятъра.

— Че малко ли е вятър, там или тук, все един вятър! — каза жената. Но самолетът полетя. Обърна се срещу нас, а шумът стана оглушителен. Докато ни отминаваше и останахме встрани, не ни се стори да се движи много бързо, но между колелата и земята вече се виждаше празно, въздух. Уж не вървеше бързо, а увисна над земята и в следния миг оттатък и под него дървета и земя полетяха назад със зашеметяваща скорост, после се килна нагоре и се втурна към небето с рев, какъвто издава трионът на банцига, щом захапе дънер от бял дъб. — Ами че той е празен! — извика жената. — На мен ще ми ги разправят!

Третият, красавецът с шапката, бе вече в наетата кола. Всички я знаехме: една таратайка, чийто собственик би я дал под наем всекиму, който му брой капаро от десет долара. Стигна до края на летището, обърна се към пистата и спря. Отново погледнахме аероплана. Беше високо и се спускаше към нас; ненадейно някой изписка с тънък и мизерен гласец:

— Вижте! Отвън на крилото! Виждате ли?

— Нищо — рече жената. — Не вярвам!

— Нали ги видя, че се качиха ма! — каза някой.

— Не вярвам! — повтори жената.

И всички въздъгнахме. Рекохме „Ааааа!“ Под крилото на самолета забелязахме падаща точка. Разпознахме човек. Кой знае как усещяхме, че тази самотна нищожна падаща фигура е жив човек, човек като нас. Падеше. Стори ни се, че пада години; накрая, когато изведнъж спря във въздуха, без да се вижда ни въже, ни нищо, разбрахме, че е не по-далече от самолета, отколкото е върхът на крилото, наподобяващо в профил драсването на перодръжка.

— Това не е човек! — изкрещя жената.

— Защо си кривиш душата? — каза един. — Нали го видя, като се качи.

— Все едно! — настояваше жената. — Това не е човек! Заведете ме у дома!

Останалото трудно може да се разкаже. Не защото видяхме твърде малко; видяхме всичко, което стана; а защото нямахме достатъчно опит с тия неща, за да има с какво да ги сравняваме. Видяхме стария очукан автомобил, който се движеше по летището все по-бързо, друсайки се в януарската размекната кал, след това боботенето на самолета го заглуши и той почти спря; видяхме размаханата стълба и човека с акулското лице, който се люлееше в долния ѝ край под боядисания като смъртта аероплан. Стълбата помете покрива на автомобила от край до край, куцията все тъй висеше на нея, а от колата се подаваше нахлупената шапка на хубавеца. Оградата на летището се приближаваше, самолетът летеше по бързо от автомобила и го задмина. И нищо не се случи.

— Чуйте! — извика някой. — Говорят си!

Капитан Уорън ни обясни за какво — акулското лице на люлеещата се стълба, която сега приличаше на паяжина, и другият в колата си подвикваха, единият отгоре, другият отдолу, а оградата и краят на летището се приближаваха.

— Хайде! — викаше човекът в автомобила.

— Колко платиха?

— Скачай!

— Ако не са дали сто, не скачам!

Самолетът изрева, стрелна се и разлюляната фигура на ефирната стълба полетя след него. Докато шофьорът отново нагласи автомобила, самолетът два пъти обиколи летището. И колата отново потегли;

самолетът отново се спусна със своето диво трионено бръмчене, което премина в пърпорене, когато стълбата и завързаният на нея човек се залюляха към автомобила изотзад; и ние отново чухме двата заглушени гласа, кряскащи един-другиму, едновременно нелепи и ужасяващи: единият идваше право от горе, от въздуха, и се дереше за нещо, което се добива с пот само на земята и има стойност само там, никъде другаде.

— Колко каза?

— Скачай!

— Какво? Колко дадоха?

— Нищо! Скачай!

— Нищо? — човекът на стълбата проплака и гневният му писък замря. — Нищо? — Самолетът наново безвъзвратно провлачи стълбата покрай автомобила и приближи края на летището, оградата, дългия хамбар с прогнил покрив. Ненадейно до нас застана капитан Уорън. Говореше слова, каквито никога не бяхме чували от устата му:

— Хванал е кормилото с колене! О, възвишен господар на човечеството! Сладникав и свещен символ на вечния покой!

Бяхме забравили пилота, онзи, който все още се намираше в аероплана. Видяхме как машината му вдигна нос, а той, изправен в задната кабина, се наведе встрани, размахал две ръце към човека на стълбата. Чухме го да вика, а оня на стълбата отново премина край автомобила и го задмина, крещейки:

— Няма да шкоча! Няма да шкоча! — И докато крещеше, самолетът пак се извиси; видяхме го как се سماлява в едно викащо над дългия покрив на хамбара петно, увиснало във въздуха. — Няма! Няма!

Преди, когато петънцето се отдели от самолета и почна да пада, за да бъде задържано от стълбата, ние знаехме, че това е жив човек. Сега, когато петното се откъсна от стълбата и взе да пропада, пак знаехме, че това е жив човек и че този път няма друга стълба, която да го задържи. Видяхме как прекоси студеното празно януарско небе и потъна в очертанята на хамбара; дори от това разстояние доловихме неговата побесняла неумолимост в жабешката поза. Някъде в тълпата една жена изпищя, но викът ѝ бе удавен в трясъка на самолета. Той се насочи към небето с дивия си разкъсващ гръм — под него празната

стълба се проточи назад, — а моторът сякаш застана, стон на облекчение и безнадеждност.

IV

Събота вечер капитан Уорън ни разказваше в бръснарницата.

— Ама той наистина ли скочи върху хамбара? — питахме ние.

— Да. Скочил е. И през ум не му е минавало, че може да се пребие, дори за нараняване не си е мислил. И затова не се нарани. Беше много луд, бързаше да получи възмездие. И не дочака да слезе с аероплана. Провидението е знаело, че бърза и че заслужава справедливост, затова постави под него оня хамбар с прогнилия покрив. Той дори не си е помислял, че ще улучи хамбара. Ако беше тъй, ако в това вселенско равновесие се помъчеше да изостави вратата си и да се тревожи за падането, сигурно нямаше да улучи хамбара и щеше да загине.

Нищо не бе му се случило, ако не се смята дългата драскотина през лицето, от която изтече сума кръв, и скъсаното по гърба палто, сякаш разпраното върху тила на шлема бе продължило и върху палтото му. Още не бяхме стигнали хамбара, когато той изскочи тичешком оттам. Навря се между нас с окървавеното си лице, размахваше ръце, а палтото му висеше на двете рамене.

— Къде е секретарят? — питаше той.

— Кой секретар?

— Тожи там, на Американския легион. — Накуцвайки, той забърза към група хора, сред които и три припаднали жени. — Нали кажахте, че давате сто долара, ако шкоча върху автомобила. Ние за него наем имаме да плащаме, и това и онова, и жатуй вие ще трябва...

— Получихте шейсет долара — каза някой.

Човекът го изгледа.

— Шейсет? Кажах сто! Жначи ме накарахте да повярвам, че са сто, а са били шамо шейсет! И аз рискувах живота си за шейсет?

Самолетът бе кацнал. Никой от нас не го забеляза, додето изведнъж пилотът не се нахвърли върху куция. Преди да успеем да го спрем, той разблъска хората наоколо и го повали. Хванахме го, а той се

боричкаше и плачеше, сълзите му се стичаха по изцапаното, небръснато лице. Внезапно се появи капитан Уорън и улови пилота.

— Стига — каза той. — Стига!

Пилотът млъкна. Впери очи в капитан Уорън, после се снижа и седна на земята — в мръсното тънко облекло, небръснат, изцапан, със зачервени, хленчещи очи.

Махнахме се и наобиколихме другия, куция. Бяха го изправили, той придърпваше двете половини на палтото си върху гърдите и ги гледаше.

— Махнете се — каза капитан Уорън, — оставете го за малко сам!

След това рече:

— Ишкам малко дъвка. — Някой му подаде. Друг му предложи цигара. — Благодарим! — каза той. — Аз пари не горя. Нямам толкоз. — Налапа дъвката — Ишкате да ме метнете, а? Ако мишлите, че рискувам живота си за шейсет долара, лъжете се.

— Дайте му останалите — обади се някой, — ето аз давам от себе си.

Куцията дори не се огледа.

— Направете ги сто и ще шкоча на автомобила, точно както е на афиша.

Някъде зад него изпищя жена. След това се разсмя и в същото време заплака.

— Не! — едновременно разплакана и смееща се, извика тя. — Не го оставяйте!

Отведоха я. Куцията стоеше неподвижен. Само обърса лице в ръкава си и се взря в кръвта. В това време капитан Уорън приближи.

— Колко не достигат? — попита той. Казаха му. Уорън извади пари и ги подаде на куция.

— Ишкате ли да шкоча на автомобила?

— Не — каза Уорън. — И махайте тази бричка колкото може по-бързо!

— Добре, ваша работа — каза куцията. — Има швидетели, че съм ви предлагал да шкоча. — После се отмести. Направихме му път. Зяпнали разкъсаното, висящо на две половини палто, видяхме, че приближава самолета. Той стоеше на пистата и моторът продължаваше да работи. Третият вече бе седнал в предната кабина. Куцията изпълзя,

беше грозна гледка, и се настани зад гърба му. И двамата обърнаха поглед напред.

Пилотът понечи да се надигне. Застанал до него, Уорън каза:

— Стой! Идваш с мен у дома.

— По-добре да си вървим — каза пилотът, без да поглежда Уорън. След миг протегна ръка — Добре...

Уорън не пое ръката му.

— Ела с мен у дома — каза той.

— А кой ще се грижи за този мръсник?

— Който иска.

— Някой ден ще ми падне! И тогава ще види дяволи по пладне!

— Джок! — прекъсна го Уорън.

— Не! — рече другият.

— Имаш ли палто?

— Разбира се.

— Лъжец! — И Уорън посегна да се съблече.

— Недей — каза другият, — не трябва. — И тръгна към машината. — Пак ще се видим — каза през рамо. Видяхме го как се качи, чухме как моторът се оживи, заживя отново. Пилотът махна с ръка, сковано и само веднъж. Двете глави в предната кабина останаха неподвижни. След това си отидоха, звукът умря.

Уорън се обърна.

— Ами какво ще правим с колата?

— Той ми даде четвърт долар да я върна в града — обади се едно момче.

— Можеш ли да караш?

— Да, сър. Нали аз я докарах. Казах му откъде да я наеме.

— На този, дето скочи ли?

— Да, сър — момчето отмести глава. — Само че малко ме е страх да карам. А вие сигурно няма да дойдете с мене.

— Защо те е страх? — попита Уорън.

— Този човек нищо не е платил, а мистър Харис искаше предплата. Каза на мистър Харис, че може и да не му потрябва, но ако я използват, щял да му даде не десет, колкото искаше мистър Харис, а двайсет долара. Поръча ми да я върна и да кажа на мистър Харис, че не са я използвали. Кой знае дали мистър Харис ще повярва. Може да се ядоса.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.